

Vergaderjaar 2023–2024

29 697

Gebiedsgerichte economische perspectieven en Regionaal Economisch Beleid

Nr. 154

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 juli 2024

Het nieuwe kabinet heeft in haar recent gepresenteerde hoofdlijnenakkoord met «Hoop, Lef en Trots» vastgesteld dat *elke regio telt*.¹ Dit gaat over vele aspecten zoals de leefbaarheid en bereikbaarheid van een regio waarbij we vinden dat de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen naar een volgend niveau getild moet gaan worden. Voordat we daar zijn, is het belangrijk om het huidige programma van de Regio Deals doorgang te laten vinden. In deze brief zal de aanpak van de zesde tranche van de Regio Deals toegelicht worden.

Brede welvaart

In de Regio Deals staat het verbeteren van brede welvaart centraal. Brede welvaart gaat over de kwaliteit van leven, wonen, werken van inwoners en ondernemers, zowel in het «hier en nu» als ook «later».² In de voortgangsrapportage² is hier meer over te lezen. Die brede welvaart is het uitgangspunt van de voorgaande vijf tranches. Het is belangrijk breder te kijken dan hoe het economisch gaat en ook naar welvaart en welzijn te kijken. Met andere woorden, naar aspecten die onze samenleving bindt en wat mensen waardevol vinden, zoals gezondheid, sociale verbondenheid en veiligheid.

¹ Hoofdlijnenakkoord HOOP, LEF EN TROTS | Tweede Kamer der Staten-Generaal «Er wordt geïnvesteerd in structurele samenwerking met de regio. De bestaande regiodeals worden in overleg met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en decentrale overheden uitgebouwd tot strategische investeringsagenda's met afspraken over wonen, bereikbaarheid, onderwijs en economie. Belangrijke gezamenlijke programma's zoals het «Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid» en «Elke Regio Telt», worden doorgezet. Nederland beschouwt het Caribisch deel van het Koninkrijk als waardevol.»

² Al deze aspecten komen terug in de regionale Monitor Brede Welvaart, waarin het CBS jaarlijks een overzicht geeft. Eind 2022 publiceerde het CBS de nieuwe editie van deze monitor *Regionale Monitor Brede Welvaart 2022* (<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>).

Zesde en laatste tranche

Voor alle zes tranches van de Regio Deals is in totaal € 1.8 miljard beschikbaar gesteld. De eerdere Regio Deals in voorgaande tranches lieten zien dat regionale overheden, kennis- en culturele instituten, ondernemers en maatschappelijke organisaties samen in staat zijn krachtige en prachtige aanpakken en projecten te realiseren die passen bij de opgave en het DNA van het gebied. In de afgelopen voortgangsrapportage van 7 mei jl. is uw Kamer nader geïnformeerd over de stand van zaken tot en met 2023.³ Hier zijn vele mooie voorbeelden te vinden en toegelicht.

Nu ben ik bij het uitschrijven voor de aanpak van de zesde en laatste tranche. Net als in de eerdere tranches staat de kracht van de regio hierbij centraal. Het beschikbare bedrag in de zesde tranche is bijgesteld van € 257,1 miljoen naar € 244,3 miljoen. In het hoofdlijnenakkoord is een budgetkorting van 10% afgesproken op specifieke uitkeringen vanaf 2026, deze korting is van toepassing op de tweede helft van de uitkering voor Regio Deals in de zesde tranche. Met deze brief informeer ik u over de aanpak van de zesde tranche Regio Deals.

Aandacht voor kwetsbare regio's

Net als in tranches 4 en 5, is er bij de selectie speciale aandacht voor kwetsbare regio's waar de brede welvaart onder druk staat. In het verantwoordingsonderzoek 2023 schreef de Algemene Rekenkamer dat het in de vierde tranche niet duidelijk was om welke regio's dat ging, of wat de definitie van *kwetsbaarheid* is.⁴ Het kabinet kijkt op verschillende manieren naar kwetsbaarheid van een regio. Op financieel vlak kunnen kwetsbare regio's afwijken van het criterium van evenredige cofinanciering. Financiële kwetsbaarheid kan bijvoorbeeld blijken uit kerngetallen zoals schuldquote, solvabiliteit, en de begroting van gemeenten. Kwetsbaarheid kan zich ook uiten op het vlak van de capaciteit die beschikbaar is voor het opstellen van een propositie. Als daar gebrek aan is, bijvoorbeeld doordat de menskracht ontbreekt, kunnen regio's een beroep doen op de dealmakers van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening⁵ om intensiever mee te denken over de opgaven, aanpak en samenwerking in de regio vanuit het brede welvaarts kader. Een derde zienswijze is de mate waarin de brede welvaart onder druk staat. Kwetsbaarheid kan ook in kaart gebracht worden met behulp van de Meervoudige Achterstandsindex (MDI)⁶. Hieruit kan blijken of er concentratie en/of stapeling is van achterstanden, en er dus sprake is van lagere brede welvaart. Het kan ook zijn dat de brede welvaart in de toekomst onder druk kan komen te staan door bijvoorbeeld vergrijzing, ontgroening, verstedelijking, of dalende kwaliteit van de natuur. Andere invalshoeken zijn bijvoorbeeld dat groepen inwoners niet meeprofiteren van de welvaart in een regio, of dat één aspect zoals de economische groei ten koste gaat van het andere aspecten zoals de sociale cohesie. De doelstellingen van het programma van de Regio Deals blijven centraal staan, namelijk het verbeteren van samenwerking in de regio en tussen het rijk en de regio, met brede welvaart als uitgangspunt. Daarbij is het

³ Aanbiedingsbrief bij voortgangsrapportage Regio Deals 2023 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

⁴ Bijdrage aan brede welvaart door Regio Deals onduidelijk | Nieuwsbericht | Algemene Rekenkamer

⁵ In de eerste Regio Deals viel het programma onder het Ministerie van LNV, tot en met tranche 5 viel het onder de verantwoordelijkheid van de Minister van BZK, per juli 2024 onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

⁶ Werelden van verschil. Achterstandproblematiek in Nederland in kaart gebracht - Het PON & Telos (hetpon-telos.nl)

belangrijk te blijven leren.⁷ Alle regio's kunnen dus in aanmerking komen voor een Regio Deal in deze zesde en laatste tranche. Daarbij wil ik wel rekening houden met regio's waar de brede welvaart onder druk staat en nog geen Regio Deal is geweest.

Afwegingskader zesde tranche Regio Deals

Net als in de vorige vijf tranches, vormen de integrale voorstellen van de regio's de eerste stap en het uitgangspunt voor de Regio Deals. Deze voorstellen worden beoordeeld door de betrokken departementen met behulp van het onderstaande afwegingskader.

Het kabinet zal op basis van een integrale beoordeling besluiten over een voorlopige toekenning van budget voor de indieners van de Regio Deals. Vervolgens zullen de betrokken departementen en de geselecteerde regio's samen een concrete, te ondertekenen Regio Deal uitwerken (convenanten). In partnerschap werken aan maatschappelijke opgaven staat hierbij centraal. Waarbij de regio zelf het best voor ogen heeft welke opgaven er in een regio spelen en welke aanpak daarop goed aansluit. De aanpak moet een bijdrage leveren aan het vergroten van de brede welvaart in die regio.

Regio's die in de vorige kabinetperiodes een Regio Deal sloten, en regio's waarvan het voorstel voor de vorige tranche niet geselecteerd was, kunnen ook in deze zesde tranche opnieuw een voorstel indienen. Bij de beoordeling van voorstellen uit regio's die in de vorige kabinetperiode al een deal sloten, zal rekening gehouden worden met de fase van de nog lopende Regio Deal. In de selectie van alle Regio Deals wordt gekeken naar een evenwichtige verdeling van de toe te kennen middelen over Nederland. Daarnaast is speciale aandacht voor regio's waarin de brede welvaart onder druk staat. Bovendien wordt zoals aangegeven rekening gehouden met kwetsbare regio's en regio's waar de brede welvaart onder druk staat en nog geen Regio Deal is geweest.

Bij het selecteren, uitwerken en afsluiten van de Regio Deals wordt het brede welvaarkader toegepast. In de kamerbrief over de aanpak vierde tranche Regio Deals (29 697, nr. 109) is omschreven welke definitie daarbij gehanteerd wordt en hoe inzichten over brede welvaart worden meegenomen bij de inrichting van de Regio Deals. Aanvullend zal in tranche zes expliciet aandacht zijn voor jongerenparticipatie bij de totstandkoming van de Regio Deals. Daarmee is de motie van het lid Chakor over borgen dat jongeren structureel beter betrokken worden bij de ontwikkeling en investeringen in hun regio afgedaan.⁸

Het afwegingskader telt vier aspecten: opgave, aanpak, financiën en organisatie.

1. Opgave

- a. De propositie schetst een breed beeld van de huidige situatie in de regio (bijvoorbeeld aan de hand van de regionale Monitor Brede Welvaart, en eventueel aangevuld met andere vergelijkbare bronnen).
- b. De propositie omvat een regionaal streefbeeld: de gewenste situatie in relatie tot brede welvaart waar regionale partijen naar

⁷ Reactie Minister van BZK op Verantwoordingsonderzoek 2023 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties | Brief | Algemene Rekenkamer

⁸ Moties ingediend bij het tweeminutendebat Regio's en grensoverschrijdende samenwerking | Tweede Kamer der Staten-Generaal Kamerstuk 29 697, nr. 148 Motie van het lid Chakor over borgen dat jongeren structureel beter betrokken worden bij de ontwikkeling en investeringen in hun regio

- toe willen werken. De gewenste situatie kan breder zijn dan de opgaven die in de beoogde Regio Deal worden geadresseerd. Regionale partijen wordt verzocht in hun propositie ook te benoemen welke instrumenten en/of fondsen zij voor deze of andere opgaven in hun regio (willen) inzetten.
- c. De propositie omschrijft de regionale opgave die met de beoogde Regio Deal aangepakt moet worden.
 - De regionale opgave en de urgentie daarvan zijn onderbouwd met (objectieve) bronnen (onderzoeken, rapporten, data over brede welvaart, etc.).
 - d. Er is bij punt c. sprake van een meervoudige opgave.
 - De opgave kent een samenspel van brede welvaartaspecten⁹ gerelateerd aan: kwaliteit van leven, wonen en werken en gaat dus over meerdere beleidsdomeinen.
 - De verschillende elementen van de opgaven vormen samen een onlosmakelijk verbonden opgave die een enkel beleidsdomein overstijgt e/o waarbij het geheel meer is dan de som der delen.
- 2. Aanpak**
- a. Er is een te verwachten positief effect op het verhogen van de kwaliteit van leven, werken en wonen (brede welvaart) van inwoners en ondernemers.
 - De propositie omschrijft hoe de beoogde Regio Deal, en iedere interventie daarin, bijdraagt aan de kwaliteit van leven, wonen en werken (brede welvaart) in de regio. Hier en nu, later en elders.
 - b. Er is sprake van een integrale aanpak van de regionale opgave.
 - Er is een duidelijk verband tussen de voorgestelde aanpak en de meervoudige regionale opgave (doeltreffendheid).
 - De aanpak bestaat uit een aantal verschillende, samenhangende onderdelen.
 - c. Het is helder welke (niet-financiële) bijdrage de regio van het Rijk verwacht.
 - De propositie omschrijft wat de toegevoegde waarde is van de rijksbijdrage voor het aanpakken van de regionale opgave.
 - Er wordt toegelicht waar de regio verdere niet-financiële ondersteuning, kennis en kunde van het Rijk of rijksdiensten nodig heeft.
 - De propositie omschrijft hoe de aanpak ook bijdraagt aan de brede landelijke opgaven, zoals bijvoorbeeld het terugdringen van armoede en schulden, werken aan gezondheid, het benutten van regionale economische kansen, en het bevorderen van klimaatadaptatie en de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.
 - d. Het is duidelijk hoe de aanpak in de beoogde Regio Deal leidt tot een aantal concrete resultaten op zowel korte termijn (in de periode 2024–2025) als langere termijn.
 - e. Het is duidelijk op welke doelgroep(en) de beoogde Regio Deal zich richt.
 - Het is helder welke specifieke groep(en) het verschil gaat/gaan merken van deze Regio Deal en waarom.
 - Het is helder op welke wijze de doelgroep is betrokken bij (het formuleren van) de aanpak.
- 3. Financiële aspecten**
- a. Aan het Rijk wordt een bijdrage gevraagd binnen de bandbreedte van € 5–40 miljoen (incl. BTW) voor de uitvoering.
 - b. Er zijn toezeggingen/intenties omtrent (ten minste) evenredige publieke en/of private regionale financiering en/of een evenredige

⁹ Zie kamerstuk 2021–2022, 29 697, nr. 109, pagina 2 over de aanpak vierde tranche Regio Deals voor de definitie brede welvaart die hierbij gehanteerd wordt.

- bijdrage in natura. Waarbij kwetsbare regio's beargumenteerd mogen afwijken.
- c. Het is inzichtelijk welke partijen voornemens zijn te investeren in de activiteiten opgenomen in de beoogde Regio Deal.
 - d. De propositie omschrijft op welke manier is geborgd dat na afronding van de Regio Deals de opgezette initiatieven structureel wordt ingebed in de Regio zonder Rijksbijdrage.
 - e. De propositie omschrijft hoe de doelmatige besteding van middelen wordt geborgd.
 - f. De gevraagde bijdrage vanuit de Regio Envelop staat in verhouding tot de omvang van de opgave en de geformuleerde ambitie en doelen.
- 4. Organisatorische aspecten**
- a. In de propositie wordt aangegeven hoe de regio de organisatie en afstemming voor zich ziet (mensen en middelen) in het kader van realisatie van de Regio Deal.
 - De regio heeft een voorstel van hoe men samen wil sturen op het realiseren van de gestelde doelen in regionaal en Rijk-regio verband.
 - De propositie omschrijft hoe geborgd wordt dat regionale partijen zich ook na afloop van de Regio Deal gezamenlijk langjarig blijven inspannen voor het versterken van de kwaliteit van leven, wonen en werken (brede welvaart) van inwoners.
 - b. De propositie omschrijft hoe de regionale samenwerking wordt vormgegeven.
 - Er wordt helder uitgelegd hoe de indienende partijen zorgen dat het voorstel breed wordt gedragen in de regio.
 - Het is duidelijk hoe burgers, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennis- en culturele instellingen in de samenwerking worden betrokken. Daarbij wordt expliciet aangegeven hoe jongeren worden betrokken.
 - Het is helder wat er wordt verwacht van de in het voorstel genoemde partijen.
 - De in het voorstel genoemde partijen waren betrokken bij de analyse van de regionale opgaven en het formuleren van de aanpak.
 - De staten, raden en algemene besturen van waterschappen (indien relevant) zijn betrokken.

Financiële inzet Rijk en regio

Voor de zesde tranche Regio Deals is een bedrag van € 244,3 miljoen beschikbaar. De financiële inzet en randvoorwaarden voor de zesde tranche komen overeen met die van de vijfde tranche:

- Met de Regio Deals gaan het Rijk, regionale overheden, kennis- en culturele instituten, ondernemers en maatschappelijke organisaties een partnerschap met elkaar aan. Betrokkenheid en inzet van alle partijen is belangrijk voor een succesvol partnerschap. Financieel bijdragen door zowel het Rijk als de regio is onderdeel van die inzet.
- De eenmalige Rijksbijdrage uit de Regio Envelop per Deal bedraagt minimaal € 5 miljoen en maximaal € 40 miljoen.
- Van de regionale partijen die een voorstel indienen, wordt verwacht dat zij een financiële bijdrage leveren die passend is gegeven de opgaven en de draagkracht van de regio, waarbij 50% als uitgangspunt geldt.
- Regio's dienen in hun propositie zelf de omvang en onderbouwing aan te geven van hun cofinanciering. De regionale cofinanciering kan van zowel publieke als private partijen komen.
- Kwetsbare regio's kunnen beargumenteerd afwijken van de 50% cofinanciering.

- De inzet is dat de middelen van het Rijk en haar regionale partners als een vliegwiel functioneren voor andere investeringen in de regio en een sterke regionale samenwerking. Daarnaast heeft dit kabinet geld gereserveerd voor onder andere grote fysiek-ruimtelijke opgaven. De Regio Deal is een op zichzelf staand instrument, maar in het uitwerken van de Regio Deals zal verkend worden hoe de inzet vanuit de Regio Envelop hierop goed afgestemd kan worden. Het doel is hierbij dat de instrumenten en middelen elkaar kunnen aanvullen en/of versterken.
- De middelen uit de Regio Envelop voor de zesde tranche worden via een specifieke uitkering beschikbaar gesteld. De verantwoording gebeurt via de SISA-systematiek. Voor Caribisch Nederlandse Regio Deals wordt een bijzondere uitkering verstrekt en geldt een op maat gesneden verantwoordingsytematiek. Mijn medewerkers denken aan de voorkant mee over hoe de administratieve lasten binnen de wettelijke kaders zoveel mogelijk kunnen worden beperkt.

Procedure en startmoment

Regio's kunnen vanaf 1 augustus 2024 een Regio Deal voorstel indienen via de website van de RVO. Een overzicht van de voorwaarden waaraan een voorstel moet voldoen is te vinden via www.rvo.nl/regiodeals. Partijen die in aanmerking willen komen voor een Regio Deal in de zesde tranche, dienen hun voorstel uiterlijk op 31 oktober 2024 aan te leveren. Zij zijn ook van harte uitgenodigd om de komende maanden contact te op te nemen voor een gesprek met de medewerkers van het programmateam Regio Deals en met betrokken departementen. Dat kan via de website van RVO of via regiodeals@minbzk.nl. Ook zijn alle geïnteresseerden die op zoek zijn naar meer informatie of contact in het kader van de Regio Deals welkom om aan te sluiten bij het Webinar over de Regio Deals op 2 september a.s. en een van de drie Regio Deal dagen. De bijeenkomsten vinden plaats op de onderstaande drie middagen. Meer informatie over deze bijeenkomsten zal gedeeld worden via de website: www.elkeregio-telt.nl.

Data van de Regio Deal dagen:

- Leiden: 3 september
- Zwolle: 4 september
- Utrecht: 10 september

Regio's waar de slagkracht ontbreekt om tot een integraal voorstel te komen, kunnen een beroep doen op ondersteuning en intensievere begeleiding vanuit het Rijk. Zij kunnen zich melden via de website van de RVO of kunnen contact opnemen via het emailadres Regiodeals@minbzk.nl of telefoonnummer 070-4266277. Dit is geen garantie voor de toekenning van een Regio Deal.

In november en in december 2024 zullen de betrokken ministeries samen de ingediende voorstellen analyseren met behulp van het afwegingskader. Begin 2025 besluit het kabinet welke voorstellen worden uitgewerkt tot een Regio Deal. De verwachting is, met de ervaring van voorgaande tranches, dat de gezamenlijke uitwerking door Rijk en regio enkele maanden kost. Vervolgens worden de Regio Deals door Rijk en regio ondertekend in een convenant en volgt het toekennen van de financiële bijdrage uit de Regio Envelop. Het streven is om de zesde tranche Regio Deals medio 2025 te ondertekenen. Uw Kamer zal te zijner tijd en tijdig geïnformeerd worden.

Tot slot

Zoals deze brief begonnen is wil ik ook afsluiten met dat *elke regio telt*. De Regio Deals geven hier een duidelijke invulling aan. Het kabinet wil deze Regio Deals doorontwikkelen naar een «strategische investeringsagenda». Het kabinet gaat het hoofdlijnenakkoord uitwerken tot een regeerprogramma, hier zal ook invulling gegeven worden aan deze strategische investeringsagenda.

Tot die tijd blijf ik doorwerken samen met medeoverheden in heel Nederland aan het vergroten van de brede welvaart in iedere regio. Ik kijk er dan ook naar uit om weer nieuwe voorstellen, dit keer voor de zesde tranche Regio Deals, in ontvangst te nemen en om deze in partnerschap verder uit te werken.

De Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
M.C.G. Keijzer